

М А Т И Ц А С Р П С К А

ЗБОРНИК
ЗА ФИЛОЛОГИЈУ И ЛИНГВИСТИКУ

М

Уредништво :

Др РУДОЛФ КОЛАРИЧ Др ПАВЛЕ ИВИЋ
Др АЛЕКСАНДАР МЛАДЕНОВИЋ

6137

НОВИ САД
1967

О КЛАСИФИКАЦИЈИ СРПСКОХРВАТСКИХ ГЛАГОЛА

МИТАР ПЕШИКАН

Богата морфолошка разуђеност српскохрватског и уопште словенског глаголског система одувек је проблем класификације глагола чинила изузетно сложеним. Нарочите тешкоће причињава у знатној мери независна дистрибуција појединих морфолошких модела у двома глаголским основама — презентској и инфинитивној. Поједине гласовне и морфолошке промене унеле су понекад и нове разлике и пореметиле ионако сложене односе основа и распоред морфолошких типова. Отуда данас имамо веома знатна непоклапања морфолошких образаца у двома глаголским основама; уп. нпр.:

и́летем = *и́очнем* = *умирем* = *умем* : *и́лестии* (*и́летѝ-*) ≠ *и́очетии* ≠ *умираѝии*
≠ *уметѝи*;

звѝии = *резѝии* = *ковѝии* = *чиѝѝаѝии* = *држѝаѝии* : *зовем* ≠ *режем* ≠ *кујем* ≠ *чиѝѝам* ≠ *држим*.

Укрштање семантичких типова, који нити су строго напоредни са обличкима нити су потпуно независни од њих, чини ову ситуацију још сложе- нијом, јер семантички регулатори утичу понекад на репартицију морфолошких типова, па се и они донекле морају узимати у обзир. Поред старијих семантичких категорија (каузативи, итеративи, инхоативи и др.), од којих неке и даље остају веома активне, развио се и низ нових продуктивних семантичко-морфолошких типова — деминутива, ономатојеја, разних деноминативних образовања итд.

Ипак треба имати у виду да новија морфолошка померања понекад иду у правцу упрошћавања наслеђених односа и успостављања стабилнијих типова (нпр. померања између глагола са инф. основом на сугласник и глагола на *ni/ne*, затим уједначавање презента код старијих глагола на *-ѝti* — *нѝтѝје-* и *горѝ-*). Могло би се чак генерално рећи да знатан део новијих морфолошких померања иде у правцу јачања међузависности двеју основа. То ипак битно не смањује сложеност морфолошке класификације српскохрватских глагола, пред којом стоје противречни захтеви, тако да се једни морају задовољавати на рачун других. С једне стране, у ситуацији још увек добрим делом независне дистрибуције типова обе основе класификација се мора засновати првенствено на једној од њих, док се друга мора потиснути у други план — иако обе имају велику и практично подједнаку улогу у формирању глаголских облика и парадигми. С друге стране, током времена дошло је и до начелних промена, па иста класификација не може бити једнако погодна за ситуацију у савременом језику и за историјску граматику, а то је — бар из наставне перспективе — веома неподесно. Отуда није чудо што постоји већи број морфолошких класификација српскохрватских и уопште словенских глагола.

I

Две старије, класичне класификације глагола — једна по инфинитивној (Миклошићева) а друга по презентској основи (Лескинова) — имају свака и добрих страна и недостатака. Рекло би се ипак да подела по презентској основи има методолошких предности, бар за ону епоху која обухвата последњу фазу прасловенског језика и раније периоде историје засебних словенских језика, заправо оно стање глаголског система које репрезентује нпр. језик старословенских споменика.

Наиме, присуство *j* у флексији презентске основе и значајне гласовне промене које је изазвао овај глас, као и посебне промене у вези са *i* код глагола са тим тематским вокалом — довели су до разбијања дотле веома уједначене флексије тематских глагола у презенту и сродним облицима и до формирања битно различитих типова. Уп. нпр. *nesy-nesošta* : *piše-pišošta* : *mole-molešta* ; *nesomъ* : *pišemъ* : *molimъ* ; *nesete* : *pišite* : *molite*.

Друго, и можда важније: полазећи од презента лакше се и са мањим бројем допунских података може успоставити цела парадигма. Треће лице множине презента (односно партицип) вероватно је у том погледу најинформативнији облик глаголске парадигме. Нпр. у старословенском за читав низ значајних типова на основу овога облика може се — са потпуном извесношћу или са великим степеном вероватноће — доћи до осталих облика парадигме:

pek-otъ и остале основе са овим наставком и правим (не сонантом) непалаталним сугласником испред њега;

mъr-otъ, *šъm-otъ*, *dъm-otъ*, *mъn-otъ* и остале основе са овим крајњим сугласницима и оваквим другим карактеристикама (редукован степен вокала у основи, наставак *-otъ*);

glagolj-otъ и друге основе с палаталом на крају;

čitaj-otъ и друге вишесложне основе на *-ajotъ*;

min-otъ и други случајеви са *-notъ* (посебно је значајно је ли испред *n* вокал или консонант);

čaj-otъ и друге овакве једносложне основе с вокалом *a* (уз нека одступања и са вокалом *ě*);

lij-otъ, *kruj-otъ* и друге сличне основе са *i*, у испред *j*;

něměj-otъ и друге вишесложне основе на *-ějotъ* — итд.

Овај облик остао је и до дан-данас у српскохрватском најбољи информатор о морфолошком типу, иако — како данас тако и у старијим епохама — код глагола са *i* у презенту презентски завршетак сам не открива довољно целу парадигму него изискује допунски податак (ипак и овде непалатални сугласник испред *-etъ* практично искључује инфинитивни завршетак *-ati*, а ако је тај сугласник у старијој перспективи палаталан — искључен је наставак *-eti*).

II

То што је речено о већој применљивости презентске класификације (у односу на инфинитивну) не значи никако да и та подела нема битних недостатака. У ствари, довољно је бацити поглед на распоред главних типова

глагола у обе класификације, па се уверити да у обема из перспективе друге глаголске основе (оне на којој није заснована класификација) и најосновније категорије остају разбијене, делимично обухваћене једном а делимично другом врстом:

<i>презентивска :</i>	<i>инфинитивна :</i>
I nesq̄t̄-nesti	I nesti-nesq̄t̄
mьr̄q̄t̄-mr̄ēti	mr̄ēti-mьr̄q̄t̄
iskq̄t̄-iskati	biti-bijq̄t̄
plovq̄t̄-pluti	II minq̄ti-minq̄ti
II minq̄t̄-minq̄ti	III umēti-umējq̄t̄
III bijq̄t̄-bitī	vidēti-vidējq̄t̄
čītajq̄t̄-čītati	slyšati-slyšējq̄t̄
čajq̄t̄-čajati	IV voditi-vodējq̄t̄
česq̄t̄-česati	V čītati-čītajq̄t̄
darujq̄t̄-darovati	česati-česq̄t̄
IV vodējq̄t̄-voditi	kovati-kovq̄t̄
vidējq̄t̄-vidēti	VI darovati-darujq̄t̄
slyšējq̄t̄-slyšati	

Из упоређења двеју класификација виде се још две предности Лескинове поделе: 1) она потпуно одговара дистрибуцији флексивних образаца у презентској групи облика; 2) мада укључују и неке историјске елементе, дефиниције Лескинових врста заснивају се на односима и алтернацијама које не губе актуелност ни у историјско доба развоја словенских језика.

Напротив, Миклошичева класификација остаје превасходно етимолошка. Она води рачуна првенствено о структури и пореклу саме основе, а флексивни обрасци карактеристични за облике који се праве од инфинитивне основе потиснути су у други план. Отуда ова класификација не одражава добро ни односе у инфинитивној групи глаголских облика, јер нису рељефно истакнуте три главне категорије које су условиле лик парадигме ових облика: основе на сугласник, основе на *-iti*, основе на друге вокале.

III

Неке специфичне појаве у историји српскохрватског језика још су отежале примену старијих класификација на глаголски систем новијег доба. Ишчезле су специфичности флексије које су уједињавале консонантске и вокалске основе I Лескинове врсте и одвајале ове последње од глагола са јотовањем у презенту (*nesy-zovu : pišę, nesēte-zovēte : pišite, nesom̄-zovom̄ : pišet̄*); отврдњавањем палаталног *r* и ширењем јогата из презентске у инфинитивну основу (*кашљаџи, њочињаџи* и сл.) још више се помутила граница ових двеју глаголских категорија. Морфолошке и фонетске измене односа глаголских основа наметнуле су нужност или да се глаголске основе друкчије распореде по врстама или да се у Лескиновој подели примени ети-

молошка дефиниција врста. Новије промене учиниле су и Миклошичеву класификацију још мање применљивом на новије стање, потенцирајући њен етимолошки карактер (*ковати-кујем*, *сноваи-снужем* пета врста, а *шиовати-шијујем*, *исовати-исујем* — шеста!). Све је то нужно наметнуло ревизију класичних подела.

У својој познатој класификацији А. Белић је применио комбиновани критеријум: засновао је поделу на стању у обе групе глаголских облика, тј. на односу глаголских основа. Белићева класификација задржала је у основи паралелизам са Лескиновом — није нарушен Лескинов редослед, а ни границе појединих врста:

I Лескинова — I и II Белићева (с тим што су у II врсту укључене и оне основе III Лескинове врсте код којих изостаје карактеристична измена сугласника у презенту);

II Лескинова — III Белићева;

III Лескинова — IV, V и VI Белићева;

IV Лескинова — VII и VIII Белићева

— али су рашчлањивањем и преноминацијом као и начелно друкчијим дефинисањем унесене битне промене.

Главна предност Белићеве класификације јесте у издвајању глагола са инфинитивном основом на сугласник у посебну врсту; у добре стране треба убројати и задржавање паралелизма са класификацијом најприменљивијом у историјској граматици, а свакако и само начело поделе према обема основама. Ипак се уочавају и неки недостаци овакве класификације: смештај II врсте раскида веома тесну везу сугласничких основа и основа на *ти*, а то чини да није довољно истакнута вероватно најбитнија типолошка разлика у данашњем глаголском систему — разлика између консонантских и вокалских основа (где основе на *ти* имају донекле прелазну улогу); сем тога, разбијањем на велики број врста и једноступеном класификацијом изостаје указивање на то да неке врсте задржавају битну међусобну сродност, тако да би их било оправдано на неки начин повезати.

У својој књизи *Савремени српскохрватски језик* (Београд 1964) М. Стевановић је унео једну модификацију у Белићеву поделу глагола, наиме, као II врсту дао је спојено Белићеву II и V врсту. Спајање је несумњиво оправдано — не толико због тога што је измена сугласника у презенту у V Белићевој врсти давнашња и у фонетском смислу данас неактуелна појава (као гласовна алтернација та појава и даље остаје карактеристична за наш језик) колико зато што се тако спојена категорија — изузимајући сасвим невелик број лексичких одступања — да обухватити једном дефиницијом: крајњи сугласник инфинитивне основе мења се у презенту ако је подложен изменама карактеристичним за старо јотовање, другим речима — инфинитивна основа већ показује каква мора бити презентска. Од овога одступају само *звати* (и иначе особен однос основа), *рвати* (где се поред *рвем* све чешће јавља *рвам*) и још неки глаголи невелике распрострањености.

Међутим, један недостатак Белићеве поделе још је и појачан Стевановићевом интервенцијом: сугласничке основе још се изразитије одвајају од основа на *ти*. Може се, наравно, оспоравати значај редоследа врста, али ипак поступност и суседни смештај сродних категорија имају методолошких предности.

IV

Нека ми буде допуштено да — не прецењујући значај оваквих комбинација и изгледе да буду прихваћене — предложим једну поделу која би одражавала и неке појаве којима се не даје места у актуелним класификацијама.

- I: основе (инфинитивне) на консонант (*шресѝи-шресем*);
- II: основе на *ти/не* (*сахнуѝи-сахнем*, *шонуѝи-шонем*);
- III: основе на *а* у инфинитиву са *-и* у 3. рл. praes.:
а/е-раздео (*дерайѝи-дерем*, *грајайѝи-грајем*, *резайѝи-резем*; *кљуваѝи-кљујем*; *коваѝи-кујем*);
а/а-раздео (*чѝијайѝи-чѝијам*);
- IV: основе на *и* у презенту:
а/и-раздео (*држайѝи-држим*, *букѝијайѝи-букѝијим*);
е/и-раздео (*жселейѝи-жселим*);
и/и-раздео (*водиѝи-водим*);
- V: остали односи:
раздео са *е (и)* у презенту (*мрейѝи-мрем*; *шочейѝи-шочнем*, *надуѝи-надмем* итд.);
раздео са *је (ји)* у презенту (*бѝиѝи-бијем*, *чуѝиѝи-чујем*, *смјѝиѝи-смјјјем* итд.).

I *врста*. Консонантске основе несумњиво је потребно издвојити у свакој класификацији. Од прасловенског доба до данас оне имају низ особености у флексији, а одликују се и особеном акценатском ситуацијом. Иако је тип одавно затворен (непродуктиван), то су основе изузетно велике фреквенције и разуђености (велики број комбинација с префиксима), па и даље задржавају кључно место у глаголском систему.

II *врста*. Јасна узајамност са консонантским основама, још увек незавршени процес прелажења перфективних основа из прве у ову врсту и велики број глагола са двојаким облицима (*диѝи-дигнуѝи*, *шогѝибох-шогѝинух* итд.) — захтевају да се овај тип глагола смести непосредно иза консонантских основа. С друге стране, код глагола на *ти/не* јављају се потпуно развијени акценатски односи и морфолошки обрасци карактеристични за вокалске основе, па ова врста чини погодан прелаз од консонантских ка вокалским основама.

III *врста*. Разлози који оправдавају приближавање основа на *а/е* и на *а/а* и њихово укључивање у једну врсту нису само историјске природе:

1) Постоји значајна семантичка сродност ова два типа, првенствено у томе што су за оба подједнако карактеристични итеративи.

2) Дистрибуција основа између ова два типа још је веома непреврела. Постоје читаве групе глагола који практично напоредно и факултативно добијају у презенту сад један сад други наставак (*шѝиѝијайѝи*, *скиѝијайѝи*, *зибайѝи*, *клевейѝијайѝи* и многи други). Општи је правац померање у корист *а/а*-раздела, али се почињу стварати специфични критеријуми за ову дистрибуцију, условљени не само склопом основе него и прозодијским моментима:

- колебање је карактеристичније за дуге него за кратке основе;
- код кратких основа основе на *j* нерадо прелазе у тип *a/a* — вероватно дисимилациона тенденција, избегавање завршетка *-јају*;
- исти разлози свакако условљавају да основе на *j* радије творе итеративе помоћу *-авајти* него помоћу *-ивајти* (избегавање презента на *-јујем*);
- код дугих основа у типу *a/e* остају само глаголи којима се може мењати сугласник у презенту, док основе на *p*, *љ* и сл. редовно иду по типу *a/a*.

3) Веома је јасна и акценатска узајамност, која код дугих основа и баритона иде до потпуне идентичности (*ијијајти* : *ијисајти*, *рѣзајти* : *ијџајти*), а код кратких основа са акцентом на наставку инфинитива уобличава се комплементарни однос (окситонија у *a/a*, хетеротонија у *a/e*: *клеветијајти-клеветијам* / *клеветећем*).

4) Својеврсну везу представља и мешовити тип са суплетивним односом основа, тј. глаголи на *-ивајти/-ујем*. Овај тип итератива толико је продуктиван, а настали суплетивни однос веома се стабилно одржава, па се готово може говорити о посебном, мешовитом разделу.

Раздео *a/e* изискује и неколико посебних података, јер постоје неке особености у односу основа: *ва/је* (*кљувајти*, *иљувајти*, *бљувајти*), *ова/ије* (веома бројна категорија). Посебно треба поменути и глаголе који не мењају крајњи сугласник основе у презенту (иако би се могао мењати): *рвајти*, *рвајти*, *ишкајти-ишкем/чем-ику*, *жгајти-жгем*, *звајти-зовем*; код ових глагола се среће и окситонија у презенту, која за *a/e*-раздео није карактеристична.

IV *врста*. Белић је глаголе на *-ејти* и на *-ијти* третирао као једну (седму) врсту на основу подударанја не само у презенту, императиву и глаголском прилогу него и у трп. придеву и имперфекту, где у оба типа долази до јотовања; напротив, глаголе на *-ајти/-им* одвојио је у посебну (осму) врсту.

Ова три типа, ипак, представљају целину, чланове истог ланца, у коме се карактеристике смењују поступно. У погледу флексије међусобно су ближи раздели *i/i* и *e/i*; између ова два типа постоји и жива флукуација. Међутим, у погледу акцента и семантике потпуније је подударанје између раздела *e/i* и *a/i*. И између ова два типа има неких појава колебања основа: *ћушејти/ћушијајти*, *букшејти/букшијајти*; у овом последњем случају (основе на *киш*, *хиш* и сл.) постоји и одређена узајамност са *a/e*-глаголима: *дрхијим/дрхћем* и сл.

Раздео *a/i* чини у извесном смислу мост између III и IV врсте, нарочито ако се има у виду и паралелизам акценатских појава у радном и трпном придеву и аористу (*узорао-ијрџијао-одржао*, *ијса-ијија-крича* итд.) — па је оправдано IV врсту почети са овим глаголским типом.

V *врста*. Новији морфолошки и акценатски развој (па и неке наслеђене карактеристике акцента) све више одвајају једносложне вокалске основе (једносложне у односу на инфинитивну основу) од историјски сродних вишесложних, продуктивних типова и воде уобличавању једне нове категорије, са знатном узајамношћу и тенденцијама међусобног уједначавања. Овим тенденцијама одупиру се једносложне основе типа *a/a*, па и *ти/не* (*дајти*, *знајти*, *-гнујти* и сл.), али су остале захваћене неким појавама које их све тешње међусобно вежу:

1) Ширење елемента *-је* у презенту узело је веома широке размере, остајући ипак карактеристичније за ијекавски терен. Прототип овог презент-

ског типа представљају глаголи као *бӣӣи-бӣјем*, *крӣӣи-крӣјем* и сл. Среће се у разним говорима, па и у литератури: *мрӣјем*, *надӯјем*, *зас̄мӣјем*, *зах̄ӣјем* / *зах̄ӣӣјем*, *врӣјем*, *зрӣјем*, *зад̄нӣјем*, *сӣјӯћи*, *ж̄нӣјем* (*ж̄е̄ӣӣи*), *м̄нӣјем* итд.

2) Једносложне основе са *-им* у презенту под јаким су утицајем типа *мрем*, тако да се облици као *зас̄ӣу* (од *зас̄ӣа̄ӣи*), *саз̄ру*, *ӣров̄ру* већ и не сма-трају некњижевнима. И у осталим лицима презента одговарајући облици (*саз̄рем*, *ӣров̄рем* и сл.) све су обичнији.

3) Јасне појаве унификације постоје и у трпном придеву. С једне стране то је наставак *-ӣ*, који је за једносложне основе — посматране у целини — карактеристичнији него за вишесложне, а с друге наставак *-вен*, који прелази и преко граница свог изворног типа (*крӣӣи* и сл.): *зад̄нӣвен*, *са̄ӣр̄вен*, *надӯвен*, *ж̄њ̄евен*.

4) Специфична рецесија акцента у презенту сложених глагола такође показује знатну продуктивност. Са ширењем типа *e* (*и*) на глаголе са старијим *i* у презенту, шири се и акценат типа *џ̄м̄р̄ем* (*џ̄зум̄р̄ем*); у неким говорима акценатско уједначавање иде и испред морфолошког (*ӣрд̄вр̄ӣм* и сл.). Овакав акценат постаје готово генерална карактеристика једносложних вокалских основа.

О два предложена раздела ове врсте треба дати и неке посебне напомене.

Р а з д е о е (и). Ова група глагола често се и не третира као засебна класификациона категорија. Тачно је да би се о некој правилности у обличком односу основа овде могло говорити једино у вези са основама на *p* (*мре-*, *дре-*, *ждре-*, *-ӣре-*, *сӣре-*), док се у другим случајевима у презентској основи јавља сугласник који је у инфинитиву елиминисан старим гласовним променама, а јављају се и особене вокалске опозиције: *-сӯӣӣи* / *-сӣем*, *кле̄ӣӣи* / *кунем* (од *к̄л̄не-*), *-ӣе̄ӣӣи* / *-ӣнем*, *-че̄ӣӣи* / *-чнем*, *-ж̄е̄ӣӣи* / *-ж̄нем*, *о̄ӣ-е̄ӣӣи* / *о̄ӣ-мем*, *-д̄ӯӣӣи* / *-д̄мем*, *ж̄е̄ӣӣи* / *ж̄нем*. Не треба, међутим, губити из вида да су ово основе по правилу веома велике фреквенције и разуђености (у неким случајевима и преко 15 комбинација с префиксима — читава мала категорија речи!), као и да односи основа овде — иако веома разнообразни — ипак имају и неке заједничке карактеристике (постојање вокала у инфинитивној основи насупрот његовом одсуству у презентској основи, у низу случајева сугласник карактеристичан за презентску основу изостаје у инфинитивној). У сваком случају, запажа се знатна узајамност, па и продуктивност ове категорије (поменуће појаве типа *саз̄рем* и сл.).¹

Нарочито у акценатском погледу дуге основе овога типа чине јасну и значајну категорију, напоредну и донекле повезану са типом *ӣр̄е̄сӣи*. Јасно се оцртава и тежња да се морфолошко уобличавање у овој врсти спроведе подударно са акценатском рацгчлањеношћу. То се огледа у томе што су кратке основе овога раздела посебно подложне морфолошком утицају *је* (*ји*)-раздела: *надӯӣи* — *надӯвен*, *надӯјем*; *ж̄е̄ӣӣи* — *ж̄њ̄евен*, *ж̄нӣјем* (*ж̄њӣјем*); *са̄ӣр̄ӣи* — *са̄ӣр̄вен*.

¹ Успостављањем ове класификационе јединице радикално се смањује број глагола који остају изван класификације („неправилних“ односа основа): *сӣа̄ӣӣи-сӣа̄дох-сӣанем* (III-I-II врста, са тенденцијом преласка у II), *м̄ле̄ӣӣи-м̄ле̄јем*, *х̄ӣе̄ӣӣи-хо̄ћем* (V-III врста, с тим што други глагол у изв. мери прилагођава и презентску основу петог врсти), *бӣӣӣи-будем* (инфинитивна основа по петог врсти; у *будем* *d* тежи да се инкорпорира у наставак, тако да се цео формант *-дем* примсњује као нарочити тип творбе футура егзактног) — и сл.

Раздео је (*ju*). Овде треба посебно поменути типолошко двојство које се запажа код глагола *смети*, *умети* (*разумети*), *-смети*. Најме, у 3. лицу мн. през. (у неким ијекавским говорима у и целом презенту: *смијѐм* и сл., где је рефлекс јата само *и*) имамо однос карактеристичан за овај раздео (*чуићи-чују:смети-смеју*), али су (за екавске говоре и нпр. за дубровачки ијекавски) односи у осталим лицима ближи обрасцима претходног раздела.

V

Рекао бих да предложена класификација има неколико можда невеликих али ипак уочљивих предности.

1) Задржан је минимални паралелизам — колико то допуштају измењени односи — са Лескиновом класификацијом, која је веома применљива у историјској граматици. Такав паралелизам је бар у настави добродошао.

2) Постиже се поступност смењивања обличких карактеристика: у инфинитивној групи облика од сугласничке основе, преко по много чему прелазног *ти*-типа, до правих вокалских основа — најпре на *а*, а затим на *е* (*јат*) и *и*; у презенту основе на *е*, затим на *а* и на *и*.

3) Успоставља се посебно класификационо место за значајне архаичне типове једносложних вокалских основа (вокалских делом само у перспективи новијег стања). Овде постоје две значајне категорије са односом основа друкчијим него у осталим врстама, али овим типовима теже практично све једносложне вокалске основе, макар по односу основа ишле у неку од ранијих врста.

4) Затворени, непродуктивни типови смештени су на почетак и на крај класификације, док активне, продуктивне категорије заузимају средину низа (у оквирима III и IV врсте најпродуктивнији су последњи раздели, *a/a* и *i/i*).

5) Посебно се оваквом класификацијом олакшава систематско излагање и третирање глаголског акцента:

— акценатски типови I и II врсте стоје у јасном комплементарном односу — тј. кратке и дуге окситоне, које доминирају у I врсти, у II врсти сасвим изостају, а хетеротонија (повучен акценат у презенту), карактеристична за другу врсту, у првој је једва засведочена;

— тежња комплементарном распореду запажа се и у III врсти (код кратких основа за *a/e*-раздео карактеристична је хетеротонија а за *a/a*-раздео окситонија), а и у IV врсти има односа који би се могли третирати као комплементарни, мада је ту таква тенденција тек наговештена;

— у V врсти разликују се дуге (*мрѐићи*), мешовите (*ијићи/ијла*) и кратке (*ијићи-ијла*) основе, тј. изражена је трихотомија донекле слична (према истраживањима совјетског акцентолога В. А. Дибоа² и по пореклу сродна) са односом *ијрѐићи-ијрѐсем*: *крѐићи-крѐдем*: *срѐићи-срѐѐем*.

Како се види из изложене схеме, критеријум поделе није строго везан ни за једну ни за другу глаголску основу. Тежило се не толико да категорије буду носиоци одређеног формалног обележја, колико да буду стварне језичке категорије, лексичке групе са јасном узајамношћу, комплексно везане раз-

² Вопросы языкознания 1958, 6, 55—62.

личитим елементима. Зато су узети у обзир и однос глаголских основа, и морфолошка узајамност појединих типова, и акценатски односи, па чак до некле и семантичке категорије које су у јасној вези са морфолошким типом — једном речју, сав комплекс елемената по којима се глаголи разбијају у основне лексичке групе. Рекао бих да је то важније него формална једнообразност критеријума класификације.

Београд, 1966. г.

Мићар Пешикан

КЛАССИФИКАЦИЯ СЕРБОХОРВАТСКИХ ГЛАГОЛОВ

Резюме

Автор предлагает следующую классификацию сербохорватских глаголов:

- I группа: основы (неопределенного наклонения) на согласный (*ӣресе̄ти-ӣресе̄м*);
- II группа: основы на *ну/не* (*сахнӯти - сахнем, ӣонӯти - ӣонем*);
- III группа: основы на *а* в неопределенном наклонении, с *-у* в 3-ем лице наст. времени:
 раздел *а/е* (*држай̄ти - држем, гражай̄ти - грајем, режай̄ти - режем; кљува̄ти - кљујем; кова̄ти - кујем*);
 раздел *а/а* (*чӣта̄ти - чӣтам*);
- IV группа: основы на *и* в наст. вр.:
 раздел *а/и* (*држа̄ти-држим, бука̄ти-буким*);
 раздел *е/и* (*желе̄ти-желе̄м*);
 раздел *и/и* (*водӣти-водим*);
- V группа: остальные соотношения:
 раздел *с е (у)* в наст. времени (*мре̄ти-мрем; ӣоче̄ти-ӣочнем, надӯти-наднем* итд.);
 раздел *с је (ју)* в наст. вр. (*бӣти-бијем, чӯти-чујем, смје̄ти-смје̄м* итд.).